

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 4.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.4.5>

УДК 352:354

У. З. Ватаманюк-Зелінська,

*д. е. н., професор, професор кафедри фінансового менеджменту,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4971-5763>

О. І. Олійник,

здобувач вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», Львівський національний університет імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-2699-5806>

М-П. Б. Зелінський,

здобувач вищої освіти спеціальності «Публічне управління та адміністрування», Львівський національний університет імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5806-5750>

ПРОФІЦИТ БЮДЖЕТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

U. Vatamanyuk-Zelinska,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Financial
Management, Lviv Ivan Franko National University*

O. Oliinyk,

*Applicant of higher education specialty «Finance, banking, insurance and stock
market», Lviv Ivan Franko National University*

M-P. Zelinskyi,

*Applicant of higher education specialty «Public management and administration»,
Lviv Ivan Franko National University*

BUDGET SURPLUS OF TERRITORIAL COMMUNITIES OF LVIV REGION IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

Обговорюється профіцит місцевих бюджетів як перевищення доходів бюджетів територіальних громад над видатками та його вплив на вирішення соціальних та економічних завдань розвитку цих громад в умовах воєнного конфлікту. Розглядаються обсяги дефіциту і профіциту бюджетів територіальних громад у розрізі районів Львівської області, що відображають стабільність їх фінансів під час кризи. Для більш глибокого аналізу ситуації, проводиться огляд дохідних джерел наповнення бюджетів територіальних громад Львівщини за період 2021-2023 рр. Особливий акцент робиться на визначенні впливу податкових надходжень та офіційних трансфертів на формування дохідної частини бюджетів територіальних громад. Аналіз показує, що «військовий» ПДФО став важливим джерелом наповнення бюджетів місцевого самоврядування й становив значну частку у доходах громад Львівщини, як і офіційні трансферти із Державного бюджету України. Загалом, основними напрямками вирішення проблеми управління профіцитними коштами в умовах дії воєнного стану має стати перегляд системи адміністрування та розподілу ПДФО, а також ефективне використання фінансових ресурсів територіальних громад шляхом співфінансування пріоритетних проектів в галузі енергетики на засадах договірної співпраці.

The surplus of local budgets is discussed as the excess of revenues over expenditures in the budgets of territorial communities and its impact on addressing social and economic development tasks in the context of armed conflict. The volumes of budget deficits and surpluses in territorial community budgets across the districts of the Lviv region are considered, reflecting the stability of their finances during the crisis. For a deeper analysis, an overview of income sources for the budgets of territorial communities in Lviv region for the period 2021-2023 is conducted. Special emphasis is placed on determining the impact of tax revenues and official transfers on the formation of the income part of territorial community budgets. The analysis shows that the "military" personal income tax has become a significant source of local self-government budgets and constituted a substantial portion of the revenues for the

communities in Lviv region, along with official transfers from the State Budget of Ukraine. Overall, revising the administration and distribution system of personal income tax and effectively utilizing financial resources through co-financing priority projects in the energy sector under cooperative agreements should be the main strategies for managing surplus funds in the conditions of martial law. To conduct a comprehensive analysis of the financial situation within the territorial communities of Lviv region during martial law, for the effective management of surplus funds of local budgets. General scientific and special research methods were employed, including dialectical and monographic methods to study the causes of budget surpluses in territorial communities. Analysis and synthesis methods were used to examine the main sources of surplus formation in the local budgets of the Lviv region. Comparative analysis was applied to compare economic indicators across territorial communities in the districts of the Lviv region. Abstract-logical method was used in forming theoretical generalizations, assumptions, and conclusions. The proposal to use surplus funds from the local budgets of territorial communities in the Lviv region for co-financing projects to create eco-industrial parks is suggested. The proposals based on the research results can be utilized by local self-government bodies for the restoration and establishment of new objects of energy infrastructure, ensuring energy security and independence for their communities.

Ключові слова: *територіальні громади, воєнний стан, бюджет, дефіцит, профіцит, податок на доходи фізичних осіб, трансферти, енергоефективність, відновлення.*

Keywords: *territorial communities, martial law, budget, deficit, surplus, personal income tax, transfers, energy efficiency, restoration.*

Постановка проблеми. Профіцит бюджетів територіальних громад Львівщини під час воєнного періоду становить складну та актуальну проблему, яка потребує ретельного розгляду. Це пов'язано із тим, що в умовах загострення військового конфлікту і за нестабільної національної безпеки, територіальні

громади Львівської області, як і з інших областей України, стикаються з низкою складних фінансових викликів.

Сьогодні питання ефективного управління бюджетними коштами стає особливо актуальним, адже саме місцеві бюджети є основою функціонування місцевого самоврядування та гарантують забезпечення сфер, які стосуються інтересів територіальних громад, зокрема, таких як: соціальний захист, освіта, культура, житлово-комунальне господарство та ін. Органи місцевої влади шляхом ефективного використання сформованих бюджетних фондів грошових коштів вирішують проблеми адміністративно-територіальних одиниць, забезпечуючи тим самим їх соціально-економічний розвиток, стимулюють поживлення підприємницької активності та працюють над нарощенням економічного потенціалу в умовах воєнного стану [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну та методологічну основу дослідження питань щодо практики управління бюджетними коштами складають праці Ананьєва Є., Гайдая Ю., Дем'янишина В., Кириленко О., Пилипенко Я., Онишук І. Науковці розглядають значення бюджету територіальної громади в системі місцевих бюджетів і акцентують увагу на ефективності фінансового управління у вирішенні проблем територіальних громад; розглядають роль трансфертів у формуванні доходів місцевих бюджетів під час війни, а також вивчають питання, пов'язані із оподаткуванням у місцевих громадах та їх видатками в період війни. Водночас, проблеми профіциту окремих місцевих бюджетів у період дії воєнного стану в Україні є предметом наукового інтересу і потребують ґрунтовних досліджень.

Мета статті. Метою статті є проведення комплексного аналізу фінансової ситуації в територіальних громадах Львівщини під час дії воєнного стану для ефективного управління профіцитними коштами місцевих бюджетів.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах війни, незважаючи на складні економічні виклики, місцеве самоврядування виявляється надзвичайно стійким, забезпечуючи фінансову стабільність та підтримку важливих напрямків, таких як територіальна оборона та допомога Збройним

Силам України – напрямки, які від початку вторгнення підтримували територіальні громади, забезпечуючи при цьому безперебійне функціонування всіх сфер життєдіяльності громадян на місцевому рівні. Одночасно, громади забезпечують функціонування всіх сфер життя громадян, включаючи підтримку внутрішньо переміщених осіб, бізнесу та надання необхідних їм послуг [2]. Основними джерелами наповнення місцевих бюджетів України є податок на доходи фізичних осіб, 60 % якого залишається в бюджетах місцевого самоврядування, єдиний податок (з пільгами для першої і другої груп у 2022 р.) та податок на землю (за виключенням об'єктів тимчасово окупованих територій). Зауважимо, що до місцевих бюджетів України додатково зараховувалося 4 % «військового» ПДФО, який з 1 жовтня 2023 р. спрямовується до державного бюджету [3]. Таким чином місцеві бюджети втратили це джерело надходжень. Крім того, з 2022 року до місцевих бюджетів України, згідно Меморандуму про взаєморозуміння щодо врегулювання проблемних питань у сфері постачання тепла та гарячої води [4], додатково спрямовувалось 4 % доходів від ПДФО, а це загалом 64 %. Однак, компенсація різниці в тарифах підприємствам тепло-, водопостачання та водовідведення була неповною, тому розраховувати на цих 4 % як на стабільне та довготривале джерело надходжень місцевих бюджетів не доводиться.

Частка податку на доходи фізичних осіб, яка спрямовується до місцевих бюджетів, має велике значення у фінансах територіальних громад (ТГ). Варто враховувати, що ПДФО залежить від місця юридичної реєстрації роботодавця, яке не завжди співпадає із місцем проживання чи місцем роботи працівників [5]. Ця ситуація існувала ще до війни. Та вона і зараз посилює дисбаланс в фінансовій системі через невідповідність між сплатою податків в одній ТГ, а отриманням послуг на території іншої ТГ.

Проте, незважаючи на це, окремі місцеві бюджети за період війни стали профіцитними. Наприклад, найбільший профіцит серед місцевих бюджетів за перше півріччя 2023 р. мав Київ – 13,4 млрд грн. Навіть без «військового» ПДФО надлишок коштів по ньому сягає 10,5 млрд грн. Істотні профіцити мають Харків

і Маріуполь (завдяки зменшенню видатків та збереженню надходжень ПДФО від великих платників), Одеса, Дніпро, Львів, Одеська, Харківська, Донецька, Миколаївська області. Без «військового» ПДФО бюджети Харкова, Дніпра та Миколаївської області були б дефіцитними. Існують територіальні громади, де частка військового ПДФО становить 5–10 %, та інші, де вона сягає 30–40 %. Наприклад, доходи Дачненської сільської територіальної громади на Одещині, які вчетверо перевищують витрати, або Яворівської ТГ Львівщини, що перевищують показники дохідної частини бюджету довоєнного періоду у 5 разів [6].

Як бачимо, дефіцит/профіцит бюджетів територіальних громад в період воєнного конфлікту є ключовими фінансовими показниками, що відображають фінансову стійкість та здатність територіальних громад вирішувати соціальні та економічні завдання у сучасних реаліях. Для кращого розуміння цієї проблеми важливо проаналізувати динаміку цих фінансових показників по бюджетах територіальних громад Львівської області впродовж 2021–2023 рр. (табл. 1).

Таблиця 1. Дефіцит/профіцит місцевих бюджетів у розрізі територіальних громад Львівської області період 2021–2023 рр.

Територіальна громада	Дефіцит/профіцит, млн грн		
	2021	2022	2023 (I півріччя)
Бюджет Львівського району	-25,55	-6,36	-0,08
ТГ Львівського району:	-312,17	2470,52	2480,63
Бібрська міська	-3,09	5,56	10,62
Великолюбінська селищна	-4,27	-1,45	18,74
Глинянська міська	8,17	2,09	9,07
Городоцька міська	0,96	29,05	33,78
Давидівська сільська	-0,59	44,07	10,78
Добросинсько-Магерівська сільська	4,57	7,9	12,78
Жовківська міська	0,48	6,8	37,6
Жовтанецька сільська	3,95	0,98	5,51
Зимноводівська сільська	5,27	37,24	30,28
Кам'янка-Бузької міська	7,62	17,59	39,15
Комарнівська міська	2,91	5,44	9,37
Куликівська селищна	6,53	5,29	1,04
Львівська міська	-512,65	2 086,16	1 795,00
Мурованська сільська	20,49	3,02	38,41
Новояричівська селищна	10,37	0,48	31,32
Оброшинська сільська	17,87	-5,21	19,75

Продовження таблиці 1.

Територіальна громада	Дефіцит/профіцит, млн грн		
	2021	2022	2023 (I півріччя)
Перемишлянська міська	3,63	-2,8	17,2
Підберіздівська сільська	24,21	4,82	32,17
Пустомитівська міська	14,94	25,5	39,4
Рава-Руська міська	-1,5	6,1	34,28
Сокільницька сільська	51,95	54,5	44,15
Солонківська сільська	19,71	134,2	203,07
Щирецька селищна	6,30	3,19	7,16
<i>Бюджет Стрийського району</i>	-20,21	-2,26	0,33
<i>Бюджети ТГ Стрийського району:</i>	152,23	276,64	336,04
Гніздичівська селищна	1,65	0,21	4,82
Грабовецько-Дулібівська сільська	8,78	14,16	0,91
Жидачівська міська	7	1,44	16,13
Журавненська селищна	7	4,81	3,72
Козівська сільська	-5,34	4,12	10,41
Миколаївська міська	17,66	12,11	24,71
Моршинська міська	17,57	-1,61	45,29
Новороздільська міська	21,02	11,42	31,56
Розвадівська сільська	6,08	6,18	9,52
Сколівська міська	-4,66	5,15	45,49
Славська селищна	53,82	75,45	45,48
Старосамбірська міська	10,47	-1,25	26,14
Стрийська міська	-4	135	57,97
Тростянецька сільська	4,14	11,57	5,17
Ходорівська міська	11,04	-2,12	8,72
<i>Бюджет Самбірського району</i>	-2,71	0,53	1,27
<i>Бюджети ТГ Самбірського району:</i>	58,08	193,64	138,45
Бісковицька сільська	3,23	3,79	17,7
Боринська селищна	13,69	10,89	20,96
Добромільська міська	9,42	2,87	10,36
Новокалінівської міська	-3,22	51,13	-12,51
Ралівська сільська	10,47	3,86	6,39
Рудківська міська	0,36	2,03	13,18
Самбірська міська	5,11	111,4	34,2
Стрільківська сільська	5,58	2,47	4,51
Турківська міська	10,34	2,17	30,21
Хирівська міська	3,1	3,03	13,45
<i>Бюджет Червоноградського району</i>	-25,01	-7,57	-6,03
<i>Бюджети ТГ Червоноградського району:</i>	75,49	238,89	122,06
Белзька міська	11,83	2,04	13
Великомостівська міська	-4,06	112,48	25,38
Добротвірська селищна	5,33	11,21	1,07
Лопатинська селищна	5,42	3,99	7,15
Радехівська міська	19,27	3,83	27,61

Продовження таблиці 1.

Територіальна громада	Дефіцит/профіцит, млн грн		
	2021	2022	2023 (I півріччя)
Сокальська міська	21,84	38,39	9,14
Червоноградська міська	15,86	66,95	38,71
<i>Бюджет Яворського району</i>	-24,61	-6,72	-3,24
<i>Бюджет ТГ Яворського району:</i>	77,46	1131,84	-130,44
Івано-Франківська селищна	20,69	111,04	-31,16
Мостиська міська	9,85	8,46	27,01
Новояворівська міська	15,92	468,38	-249,84
Судовишнянська міська	3,87	5,67	2,6
Шегинівська сільська	12,67	-0,07	15,35
Яворівська міська	14,46	538,36	105,6
<i>Бюджет Золочівського району</i>	-18,83	-1,07	-0,03
<i>Бюджети ТГ Золочівського району:</i>	25,33	132,46	71,25
Бродівська міська	11,95	52,55	13,48
Буська міська	6,92	2,46	21,18
Заболотцівська сільська	-2,59	-3,29	8,9
Золочівська міська	-7,22	74,89	7,26
Красненська селищна	7,55	0,4	4,24
Підкамінська селищна	1,03	1,65	4,34
Поморянська селищна	7,69	3,8	11,85
<i>Бюджет Дрогобицького району</i>	-4,52	-0,09	0,49
<i>Бюджет ТГ Дрогобицького району:</i>	109,08	179	186,16
Бориславська міська	9,89	15,64	29,29
Дрогобицька міська	31,23	90,3	51,72
Меденицька селищна	24,73	23,76	4,83
Східницька селищна	11,37	10,87	42,97
Трускавецька міська	31,86	38,43	57,35
<i>Районні бюджети</i>	-121,44	-23,54	-7,29
<i>Бюджети ТГ Львівської області</i>	185,5	4 622,99	3 204,15
<i>Обласний бюджет</i>	18,89	1 498,03	945,21
Зведений бюджет Львівської області	82,95	6 097,48	4 142,07

Джерело: обраховано за даними [7]

Як бачимо, спостерігається профіцит бюджетів більшості територіальних громад у розрізі районів Львівської області. Однак, у 2023 р. негативна динаміка надходжень бюджету спостерігається у Яворському районі. Зокрема, дефіцит бюджету Новояворівської міської ТГ – 250 млн грн, хоча від 2022 р. ситуація була цілком протилежна, так як саме Яворівська ТГ і Новояворівська міські ТГ мали профіцит своїх бюджетів в обсягах, відповідно, 538 млн грн та 468 млн грн. У цьому контексті, також варто звернути увагу на бюджет Івано-Франківської

селищної ТГ із дефіцитом 31 млн грн у 2023 р. Схожа ситуація із великими обсягами дефіциту бюджетних коштів була у 2021 р. у Львівській міській територіальній громаді (його обсяги склали понад 513 млн грн) та Новокалінівській міській територіальній громаді Самбірського району (дефіцит бюджету у 2021 р. – 3,22 млн грн, у 2023 р. – 12,51 млн грн). Загалом, дванадцять територіальних громад Львівщини мали дефіцит бюджетів у 2021 р., вісім – у 2022 році та три – у 2023 р. Проте більшість бюджетів усіх 73-ох територіальних громад Львівщини мали профіцит, зокрема, він присутній: у 61-ї територіальній громаді у 2021 р., в 65-ти – у 2022 році та в 70-ти – у 2023 р. Отож, кількість громад з профіцитом бюджетів зростає. Відмітимо, що лідером у рейтингу профіцитних бюджетів є Львівський район (2,5 млрд грн профіциту), позитивну динаміку надходжень мають ще 5 районів: Стрийський (0,34 млрд грн), Дрогобицький (0,19 млрд грн), Самбірський (0,14 млрд грн), Червоноградський (0,12 млрд грн), Золочівський (0,07 млрд грн). Щоб зрозуміти причини виникнення профіциту бюджетів територіальних громад цих районів, розглянемо джерела формування їх дохідної частини (рис. 1).

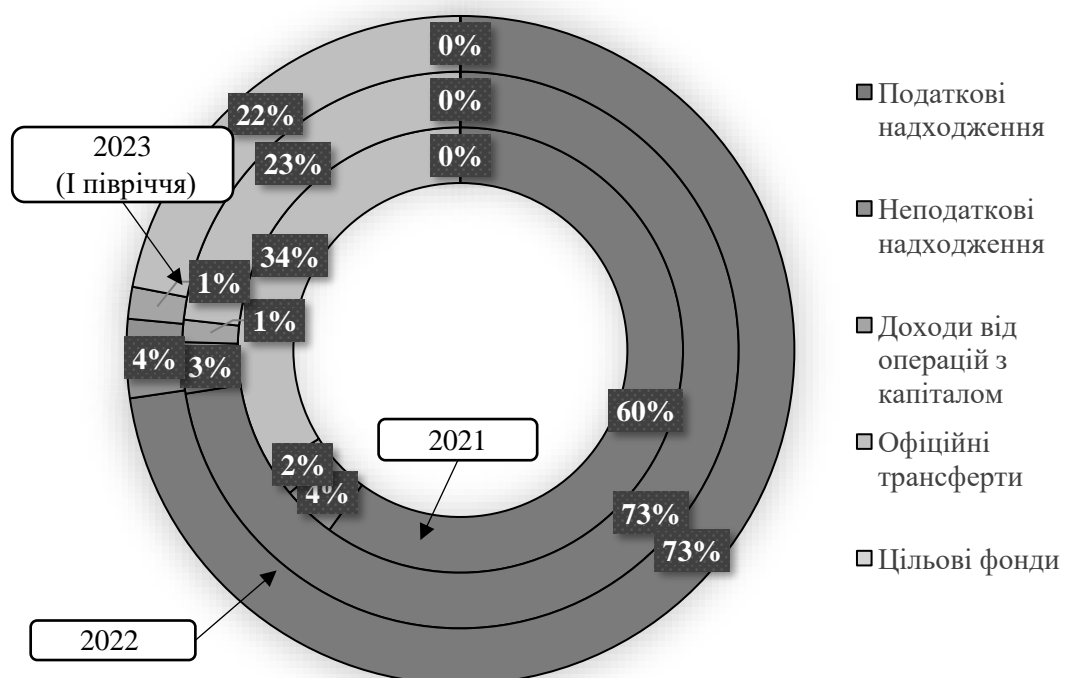

Рис. 1. Динаміка обсягу дохідної частини бюджетів територіальних громад Львівської області за період 2021-2023 рр., %.

Джерело: побудовано на основі [8].

Досліджуючи динаміку обсягів дохідної частини бюджетів територіальних громад Львівщини в розрізі джерел надходжень, можна констатувати, що найбільший вплив на формування профіциту створюють податкові надходження та трансферти, які займають найбільші частки в загальному обсязі доходів бюджетів місцевого самоврядування. Виникає питання, які податки викликають профіцит бюджетів ТГ (рис. 2).

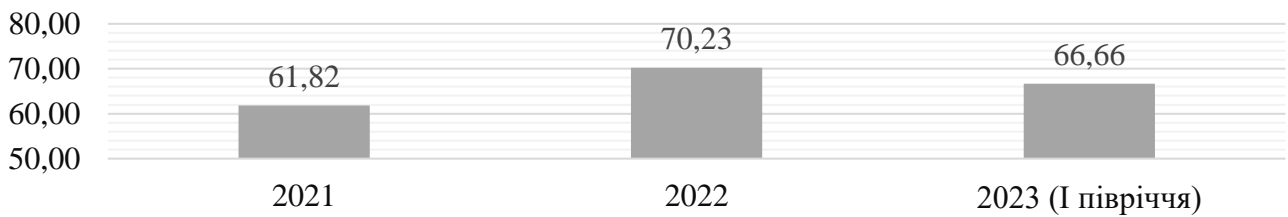

Рис. 2. Частка надходжень ПДФО у бюджетах територіальних громад Львівської області за період 2021–1 півр. 2023 рр., %

Джерело: побудовано на основі [8].

Впродовж 2021–2023 рр. частка надходжень ПДФО у загальному фонді бюджетів територіальних громад Львівщини становила 62–70 %, і вона мала позитивну динаміку. Таке зростання показника можна пояснити збільшенням кількості військовослужбовців із початком війни та додатковими 4 % ПДФО для покриття витрат на забезпечення опалювального сезону. Частка надходжень «військового» ПДФО у дохідній частині бюджетів територіальних громад Львівської області за період 2021–1 півр. 2023 рр. подана на рис. 3.

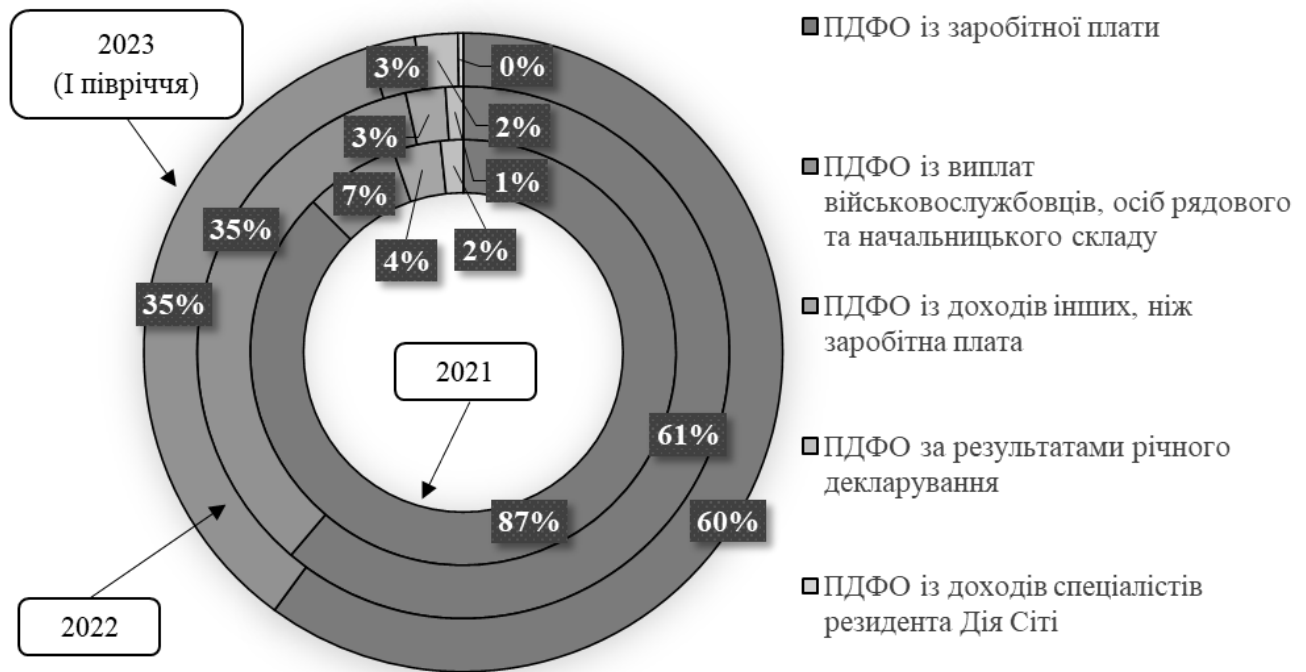

Рис. 3. Частка надходжень «військового» ПДФО у дохідній частині бюджетів територіальних громад Львівської області за період 2021–1 півр. 2023 рр., %

Джерело: побудовано на основі [8].

Війна спричинила значну внутрішню міграцію, переміщення бізнесів і суттєве збільшення чисельності військових, з грошового забезпечення яких сплачується ПДФО. За шість місяців 2023 року «військовий» ПДФО додав місцевим бюджетам 50 млрд грн – 35% доходів громад від ПДФО та 15 % від усіх їх надходжень. До прикладу, Міжнародний центр миротворчості та безпеки у 2022 р. забезпечив доходи Новояворівській місцевій громаді від ПДФО вп'ятеро більші у порівнянні з 2021 р. (зростання з 205 млн грн до 1,2 млрд грн), а загальний бюджет Яворівської громади на Львівщині у 2022 році зріс утричі – до 1,5 млрд грн [6]. Водночас, вилучення до Державного бюджету «військового» ПДФО з жовтня 2023 р. є основною причиною зменшення податкових надходжень до бюджетів ТГ Львівської області.

Важливо розглянути міжбюджетні трансферти, адже їх частка – це друге за розміром джерело надходжень місцевих бюджетів територіальних громад Львівської області після податкових. Варто звернути увагу на те, що в умовах

війни передбачені додаткові трансферти з держбюджету територіальним громадам, які надали притулок внутрішньо переміщеним особам та тим, хто евакуйований з територій, де мали місце або тривають бойові дії [9]. Це свідчить про значну залежність бюджетів від цільових трансфертів із державного бюджету та низьку автономність органів місцевого самоврядування щодо розпорядження коштами, отриманими з державного бюджету, адже субвенції мають цільовий характер [10]. Проте, частка офіційних трансфертів в загальному обсязі надходжень місцевих бюджетів України зменшилася у 2022 році порівняно з 2021 роком. Це пов'язано із збільшенням витрат у оборонну сферу держави за рахунок скорочення фінансування соціальної сфери. Таким чином місцеві бюджети недоотримували частину фінансових ресурсів, а фінансування видатків змінило почерговість через введення воєнного стану на території України [11].

Структура та динаміка обсягів міжбюджетних трансфертів у бюджетах територіальних громад Львівщини подана на рис. 4.

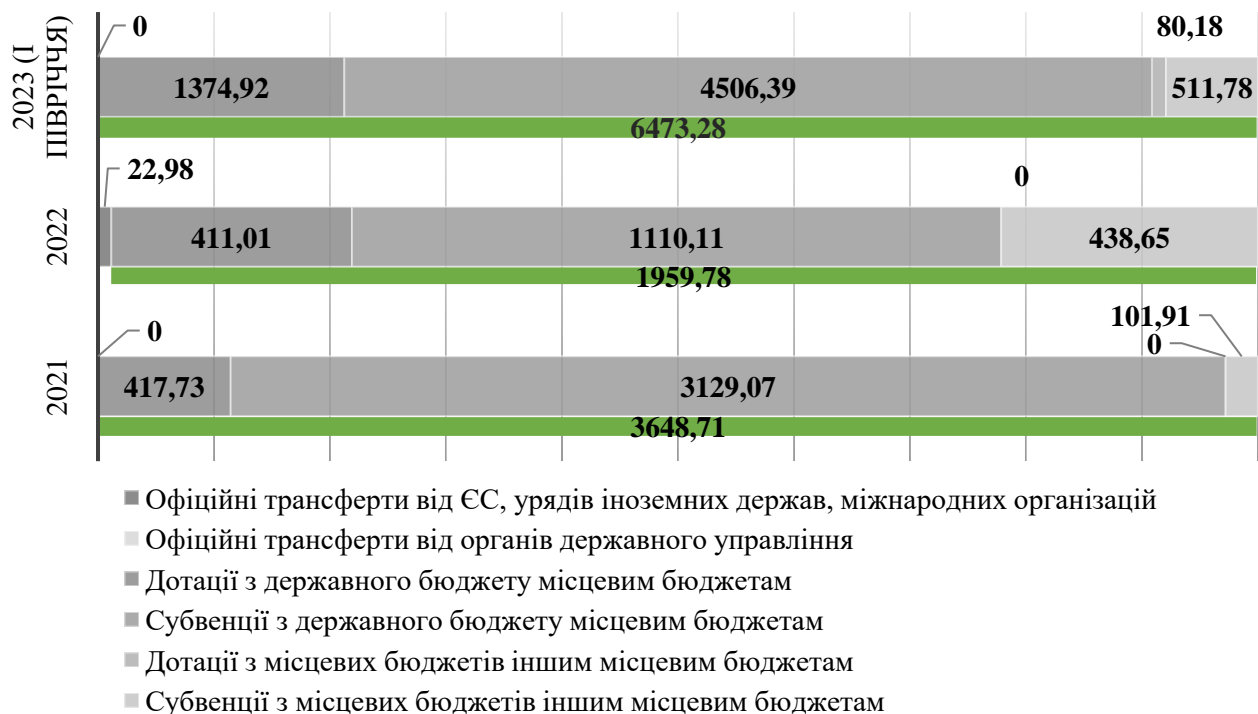

Рис. 4. Структура та динаміка обсягів міжбюджетних трансфертів у бюджетах територіальних громад Львівщини, млн грн

Джерело: побудовано на основі [8]

Протягом аналізованого періоду найбільше офіційних трансфертів до бюджетів ТГ Львівщини надійшло від органів державного управління. Значна їх частка була у вигляді субвенцій із Державного бюджету України. Також спостерігається збільшення їх обсягів (окрім офіційних трансфертів від ЄС, урядів іноземних держав та міжнародних організацій) у 2023 році порівняно з попередніми воєнними роками. Попри те, важливо зазначити, що місцеві бюджети ТГ Львівської області є профіцитними, у тому числі й за рахунок обсягів міжбюджетних трансфертів.

Зауважимо, що така ситуація пов'язана з тим, що до 1 січня 2023 року реверсна дотація з місцевих бюджетів територій, на яких введено воєнний стан, тобто усіх ТГ України, не вилучалася взагалі. З початку 2023 р. реверс не відбувся лише з місцевих бюджетів тих територій, на яких ведуться бойові дії або тимчасово окупованих [12]. На 2024 рік припинена передача реверсної дотації з місцевих бюджетів до державного бюджету [3] що, очевидно, в подальшому також сприятиме профіциту бюджетів територіальних громад Львівщини.

Однак, в період дії воєнного стану органи місцевого самоврядування, відповідно до своїх повноважень, мають змогу розміщувати тимчасово вільні залишки бюджетних коштів, лише придбавши військові ОВДП, що не повинно призвести до виникнення заборгованості за відповідним фондом місцевого бюджету протягом всього періоду, на який передбачається здійснити розміщення таких коштів до повного їх погашення. А от фінансувати військові видатки органи місцевого самоврядування можуть тільки за умови спрямування коштів на цю мету (у вигляді субвенції) до Державного бюджету України, бо лише з нього фінансуються видатки на безпеку і оборону країни. В іншому випадку – через нераціональне управління бюджетними коштами – профіцит місцевих бюджетів ТГ нагромаджуватиметься. Негативно на його обсяги вплине й інфляція.

Але парадоксальна ситуація профіциту місцевих бюджетів ТГ Львівщини пояснюється не лише обсягами надходжень, які його формують, а й

невикористанням коштів через ускладнене фінансування видатків на розвиток громад. Адже капітальні видатки не визначені як першочергові чи пріоритетні, тому органи Державної казначейської служби зараз не проводить багато платежів. Натомість фінансуються «безпекові» видатки (на проєктування, будівництво, ремонт захисних споруд цивільного захисту, споруд подвійного призначення та облаштування приміщень, які плануються до використання для укриття населення) та видатки на відновлення тих об'єктів, які зруйновані чи пошкоджені внаслідок військових атак.

Як бачимо, джерела та обсяги надходжень бюджетів ТГ Львівщини є тимчасовими, процеси фінансування видатків ускладнені, а єдиної методології та ефективних інструментів бюджетного менеджменту для профіцитних бюджетів наразі не існує.

Висновки. Профіцитні кошти місцевих бюджетів територіальних громад Львівщини нагромаджуються і можуть бути використані у майбутніх періодах, адже вони не вилучаються до державного бюджету, а залишаються в розпорядженні органів місцевого самоврядування до завершення воєнного стану. Попри те, зважаючи на нестабільну політичну ситуацію в державі, можна очікувати вимоги обов'язкового відрахування до державного бюджету визначеної частки зекономлених коштів і таке рішення уряду в умовах війни буде виправданим. Однак, його вплив на механізм фінансового вирівнювання податкоспроможності територіальних громад потребуватиме перегляду умов адміністрування і розподілу ПДФО за рівнями місцевих бюджетів.

Вирішити інфляційне питання щодо збереження профіцитних бюджетних коштів частково можна за умови розміщення їх на депозитних вкладах. Доречним кроком ефективного розміщення було б і їх спрямування на відновлення об'єктів енергетичної інфраструктури в територіальних громадах, або на виконання спільних енергетичних проєктів, як-от, до прикладу, створення еко-індустріальних парків територіальними громадами на засадах договірної співпраці та співфінансування. Це дасть можливість акцентувати увагу на відновленні енергетичної інфраструктури за рахунок використання

альтернативних джерел енергії; налагодити співпрацю бізнесів; отримати додаткові фінансові та адміністративні стимули від держави за рахунок статусу «індустріальний парк», який використовує еко-модель для свого функціонування. Водночас, питання енергетичної безпеки, екобезпеки та енергетичної незалежності в територіальних громадах є пріоритетними у період війни і стануть такими у періоді післявоєнного відновлення.

Література

1. Ананьєва Є. Правове значення бюджету об'єднаної територіальної громади в системі місцевих бюджетів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 292–295. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-2/66>

2. Ватаманюк-Зелінська У., Закорко К. Виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану: нові тенденції та закономірності. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 2. С. 38–45. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.2.38.45>

3. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо забезпечення підтримки обороноздатності держави та розвитку оборонно-промислового комплексу України : Закон України від 08.11.2023 р. № 3428-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3428-20#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

4. Підписано Меморандум щодо врегулювання проблемних питань у сфері теплопостачання. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/pidpisano-memorandum-shchodo-vregulyuvannya-problemnih-pitan-u-sferi-teplopostachannya> (дата звернення: 11.11.2023).

5. Бюджетний менеджмент : навч. посіб. / Ватаманюк-Зелінська У., Ситник Н., Стасишин А., Круглякова В. Львів : Вид-во «Магнолія», 2021. 511 с.

6. Гайдай Ю. Питання на 120 мільярдів: що буде, якщо в місцевих громадах забрати «військовий» ПДФО. *Економічна правда*. 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/09/15/704347/> (дата звернення: 20.10.2023).

7. Місцеві бюджети. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=1352400000> (дата звернення: 20.10.2023).

8. Бюджети територіальних громад у Львівській області. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/1350000000/info/indicators> (дата звернення: 20.10.2023).

9. Пилипенко Я. Формування та виконання місцевих бюджетів в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-46> (дата звернення: 05.11.2023).

10. Онищук І. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2022 рік. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16105> (дата звернення: 05.11.2023).

11. Ватаманюк-Зелінська У. З., Мацей К. П. Фінансово-економічна база місцевих бюджетів як запорука стабільного регіонального розвитку. *Інноваційна економіка*. 2023. № 1(93). С. 71-78.

12. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 р. № 590. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-п#Text> (дата звернення: 11.11.2023).

References

1. Ananieva, Ye. (2023), “The legal significance of the budget of the united territorial community in the system of local budgets”, *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, no. 2, pp. 292–295. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-2/66>

2. Vatamanyuk-Zelinska, U. and Zakorko, K. (2023), “Implementation of local budgets during the period of martial state: new trends and regulations”, *Innovation and Sustainability*, pp. 38–45. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.2.38.45>

3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2023), The Law of Ukraine “On Amendments to the Budget Code of Ukraine on Ensuring Support of the State's Defense Capability and the Development of the Defense-Industrial Complex of Ukraine”, dated November 11, 2023, no. 3428-IX, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3428-20#Text> (access date January 11, 2024).

4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021), “A Memorandum on the settlement of problematic issues in the field of heat supply was signed”, available at:

<https://www.kmu.gov.ua/news/pidpisano-memorandum-shchodo-vregulyuvannya-problemnih-pitan-u-sferi-teplopostachannya> (access date January 11, 2024).

5. Vatamanyuk-Zelinska, U., Sytnyk, N., Stasyshyn, A. and Kruhliakova, V. (2021), *Biudzhetnyi menedzhment* [Budgetary management], tutorial, Vyd-vo "Mahnoliia", Lviv, Ukraine, 511 p.

6. Haidai Yu. (2023), "The 120 billion question: what will happen if the "military" personal income tax is taken away from local communities", *Ekonomichna pravda*, Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/09/15/704347/> (access date October 20, 2024).

7. Ministry of Finance of Ukraine, "Local budgets", Retrieved from: <https://openbudget.gov.ua/local-budget?id=1352400000> (access date October 20, 2024).

8. Ministry of Finance of Ukraine, "Budgets of territorial communities in Lviv region", Retrieved from: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/1350000000/info/indicators> (access date October 20, 2024).

9. Pylypenko Ya. (2023), "Formation and implementation of local budgets in wartime", *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-46> (access date November 5, 2024).

10. Onyshchuk I. (2023), "Analysis of the implementation of local budgets for 2022", *Detsentralizatsiia v Ukraini*, Retrieved from: <https://decentralization.gov.ua/news/16105> (access date November 5, 2024).

11. Vatamanyuk-Zelinska U. Z. and Matsei K. P., (2023), "The financial and economic base of local budgets as a guarantee of stable regional development", *Innovatsiina ekonomika*, no. 1 (93), pp. 71-78

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2021), Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On the approval of the Procedure for the exercise of powers by the State Treasury Service in a special regime in the conditions of martial law" dated June 9, 2021, no. 590, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-п#Text> (access date November 11, 2024).

Стаття надійшла до редакції 27.03.2024 р.